

ป้องกันอุบัติเหตุในอุตสาหกรรม

ยุทธศักดิ์ ฅณาสวัสดิ์

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

ปัจจุบันแม้จะมีแนวความคิดที่จะให้โรงงานและชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืนในลักษณะอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ แต่สิ่งหนึ่งที่เป็นอุปสรรคสำคัญ คือ อุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน เหตุการณ์สำคัญที่สุดคือ กรณีโรงงานของบริษัทยูนิยอนคาร์ไบด์ที่เมืองโบปาลในอินเดีย เกิดการรั่วไหลของก๊าซ methyl isocyanate (MIC) มากถึง 40 ตัน เมื่อปี 2527 ทำให้ชาวอินเดียเสียชีวิตทันทีมากถึง 3.8 พันคน และต่อมาเสียชีวิตเพิ่มเติมอีกรวมเป็น 2 หมื่นคน ขณะอีกแสนคนต้องเป็นโรคเรื้อรังตลอดชีวิต เหตุการณ์ครั้งนั้นสร้างตราประทับกับบริษัทแห่งนี้เป็นอย่างมาก จนต้องขายกิจการในเวลาต่อมา

ต่อมาโรงงานผลิต MIC ของบริษัทไบเออร์ครอปไชนส์ที่มลรัฐเวสต์เวอร์จิเนียของสหรัฐฯ ได้เกิดระเบิดขึ้นเมื่อปี 2551 มีผู้เสียชีวิต 2 คน และบาดเจ็บอีก 8 คน ผลการสอบสวนพบว่ามีข้อบกพร่องหลายอย่างเกิดขึ้นในช่วง Startup ซึ่งทำให้เกิดปฏิกิริยาเคมีที่รุนแรงจนควบคุมไม่ได้ ส่งผลให้เกิดระเบิด โดยสะเก็ดระเบิดบางชิ้นได้พุ่งไปกระทบกับถังเก็บ MIC แต่เคราะห์ดีที่ถังไม่เกิดความเสียหายแต่อย่างใด มิฉะนั้นจะเกิดโศกนาฏกรรมครั้งใหญ่ในสหรัฐฯ

ภายหลังจากการระเบิดครั้งนั้น แม้บริษัทไบเออร์ครอปไชนส์ได้ซ่อมแซมโรงงานและเตรียมการจะเริ่มผลิตอีกครั้งหนึ่ง แต่ได้รับการต่อต้านจากประชาชน โดยยื่นฟ้องต่อศาลห้ามเปิดโรงงาน ในที่สุดบริษัทต้องยกธงขาวยอมแพ้ต่อพลังมวลชน โดยได้ประกาศเมื่อเดือนมีนาคม 2554ว่าจะยกเลิกการผลิตก๊าซ MIC และจะรื้อถอนโรงงานแห่งนี้

ประเด็นสำคัญภายหลังอุบัติเหตุ จะต้องสอบสวนข้อเท็จจริงเชิงลึก ไม่ปล่อยให้โรงงานทำกันเองแบบลูบหน้าปะจมูก เป็นต้นว่า กรณีของโรงกลั่นน้ำมันขนาด 4.5 แสนบาร์เรล/วัน นับว่าใหญ่เป็นอันดับ 3 ของสหรัฐฯ ของบริษัท BP ในมลรัฐเท็กซัส ได้เกิดระเบิดขึ้นเมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548 ทำให้มีผู้เสียชีวิตมากถึง 15 คน บาดเจ็บ 180 คน และประชากรมากถึง 4.3 หมื่นคน ต้องอพยพหนีภัย สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจมากถึง 4.5 หมื่นล้านบาท

รัฐบาลกลางของสหรัฐฯ ได้สั่งเปรียบเทียบปรับบริษัท BP เป็นเงิน 630 ล้านบาท พร้อมกับสั่งการให้สอบสวนข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งแทนที่จะสรุปง่ายๆ เพียงแค่เกิดจากความประมาท แต่ได้วิเคราะห์เชิงลึกพบว่าบริษัท BP มีนโยบายลดค่าใช้จ่าย ทำให้มาตรการปลอดภัยหย่อนยานลงมาก พนักงานฝึกอบรมไม่เพียงพอ อุปกรณ์สำคัญภายในโรงกลั่นชำรุดโดยไม่ได้ซ่อมแซม มาตรการความปลอดภัยหละหลวม คนงานทำงานยาวนานถึงผลัดละ 12 ชั่วโมง ทำให้ร่างกายเหนื่อยล้า ฯลฯ โดยช่วง 30 ปีก่อนเกิดระเบิดครั้งนี้ โรงกลั่นแห่งนี้เกิดอุบัติเหตุซ้ำแล้วซ้ำอีกมาแล้วหลายครั้ง คนเสียชีวิตไปแล้วรวม 23 คน

นอกจากสอบสวนโดยรัฐบาลกลางสหรัฐฯ แล้ว บริษัท BP ยังได้ควักกระเป๋าแต่งตั้งคณะกรรมการอิสระของตนเองเพื่อสอบสวนข้อเท็จจริง โดยประกอบด้วยกรรมการ 11 คน โดยมีนายเจมส์ เบเกอร์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในสมัยประธานาธิบดีเรแกนและอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในสมัยประธานาธิบดีบุช เป็นประธาน ส่วนกรรมการประกอบด้วยผู้มีชื่อเสียง เป็นต้นว่า พลเรือเอกแฟรงก์ โบว์แมน อดีตผู้บัญชาการเรือดำน้ำพลังนิวเคลียร์และอดีตผู้อำนวยการโครงการเรือรบนิวเคลียร์ของราชนาวีสหรัฐฯ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันพลังงานนิวเคลียร์ ดร.แนนซี เลเวสัน ศจ.ด้านวิศวกรรมศาสตร์แห่งสถาบันเทคโนโลยีแห่งแมสซาชูเซต นายพอล เทโบ อดีตรองผู้อำนวยการบริษัทดูปองท์ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านรักษาสีสิ่งแวดล้อม นายสเลด กอร์ดัน อดีตวุฒิสมาชิกและในอดีเคยมีประสบการณ์เป็นหนึ่งในกรรมการผู้สอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ก่อการร้ายถล่มอาคารเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ ฯลฯ

คณะกรรมการชุดนี้ได้นำเสนอรายงานที่เรียกว่า The Baker Report เมื่อเดือนมกราคม 2550 สรุปว่าบริษัท BP มีข้อบกพร่องมากมาย พนักงานภายในโรงกลั่นน้ำมันมีจำนวนไม่เพียงพอ ทำให้แต่ละคนทำงานหนักมาก วัฒนธรรมภายใน

องค์กรทำให้พนักงานไม่กล้ารายงานปัญหาด้านความปลอดภัย ทั้งนี้ แม้โรงงานมีกระบวนการตรวจสอบเป็นการภายใน แต่ดำเนินการพอเป็นพิธีเท่านั้น โดยไม่ได้มุ่งเน้นเสริมสร้างความปลอดภัยโดยแท้จริงแต่อย่างใด ขณะเดียวกันผู้บริหารของโรงงานมี Paperwork มากมาย ไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานประจำวัน

แม้ภายหลังอุบัติเหตุ บริษัท BP ได้ใช้จ่ายเงินมากกว่า 3 หมื่นล้านบาท เพื่อปรับปรุงมาตรฐานความปลอดภัยของโรงงาน แต่สำนักงานความปลอดภัยและสุขภาพในการทำงาน (OHSA) ในสังกัดกระทรวงแรงงานของสหรัฐฯ ได้ตรวจสอบพบว่า โรงกลั่นปรับปรุงระบบความปลอดภัยอย่างซักซ้ากว่าที่ควรจะเป็น และมาตรการรักษาความปลอดภัยยังไม่เป็นไปตามกฎระเบียบที่กำหนด ดังนั้น สั่งเปรียบเทียบปรับในปี 2552 เป็นเงินเพิ่มเติมอีก 2.4 พันล้านบาท

สุดท้ายนี้ การดำเนินการของคณะกรรมการอิสระที่เป็นกลางโดยปลอดการเมือง ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง นับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยป้องกันปัญหาอุบัติเหตุทางอุตสาหกรรมไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำอีก ขณะเดียวกันก็ต้องลงโทษโรงงานที่มีปัญหาซ้ำซากเพื่อป้องปราม อันจะมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความปลอดภัยและนำไปสู่การพัฒนาสายสัมพันธ์แห่งความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างโรงงานและชุมชนโดยรอบ เพื่อก้าวไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมเชิงนิเวศอย่างแท้จริง

บทความตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ Post Today ฉบับวันที่ 13 มิถุนายน 2555